Azərbaycan uğurlu modellərdən faydalanaraq "yaşıl enerji zonası" strategiyasını inkişaf etdirir

Dünyamız bu gün bəşəriyyət tarixinin ən ciddi dönüş nöqtəsini yaşayır. Qlobal iqlim dəyişiklikləri artıq sadəcə nəzəri müzakirə mövzusu deyil, hər gün onların fəsadlarını hiss edirik. Orta qlobal temperaturun yüksəlməsi buzlaqların əriməsinə, dəniz səviyyəsinin qalxmasına, quraqlıqlara, daşqınlara və genişmiqyaslı meşə yanğınlarına səbəb olur. Əgər indi daha rasional və koordinasiyalı addımlar atılmasa, bu əsrin sonuna qədər istiləşmə 3°C-dən yuxarı qalxa bilər ki, bu da bəşəriyyət üçün ciddi təhlükədir.

Davam edən münaqişələr və hərbi əməliyyatlar təkcə insan həyatına deyil, həm də planetimizin iqliminə ciddi ziyan vurur. Müharibələr atmosferə milyonlarla ton karbon, toz və zərərli qazlar buraxır, ekosistemləri məhv edir.

Bu baxımdan Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə irəli sürülən sülh gündəliyi beynəlxalq səviyyədə diqqət çəkir. Bu ilin avqust ayında Vaşinqtonda keçirilmiş üçtərəfli görüşdə regionda sülh və əməkdaşlıq mexanizmlərinin gücləndirilməsi istiqamətində mühüm razılaşmalar əldə olunub. Bu razılaşmalar həm sabitlik, həm də qlobal ekoloji təhlükəsizlik üçün vacibdir. Sülh olmadan iqlim böhranının həlli mümkün deyil.

Davamlı inkişafın əsas amili enerji istehsalıdır. Elektrik enerjisinə olan qlobal tələbat artmaqdadır. Sənaye, nəqliyyat, rabitə və süni intellekt sistemləri enerji şəbəkəsinə hər zamankından daha böyük yük gətirir. Bu tələbatı qarşılamaq üçün bərpaolunan enerji mənbələri - günəş, külək, su və bioenerji qlobal sistemlərin əsas hissəsinə çevrilməkdədir.

Azərbaycanda bərpaolunan enerji potensialı 27 qiqavatdır. Bunlar 23 qiqavat günəş, 3 qiqavat külək, 0,5 qiqavat bioenerji və 0,6 qiqavat su-elektrik stansiyalarıdır. Ümumi enerji balansında bu pay hazırda 7-8 faizdir. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda yaradılan "yaşıl enerji zonası" ilə 2030-cu ilədək bu rəqəmin 30 faizə çatdırılması planlaşdırılır. Bu, hər il yüz minlərlə ton karbon emissiyasının azalmasına şərait yaradacaq.

OPEC-in 2025-ci il dünya neft proqnozuna görə, 2050-ci ildə qlobal elektrik istehsalı 85 faiz artacaq və əsas artım günəş və külək enerjisinin payına düşəcək. Lakin bu keçid yalnız texnoloji deyil, həm də siyasi iradə və beynəlxalq əməkdaşlıq tələb edir. Azərbaycan bu istiqamətdə etibarlı tərəfdaş və lider kimi tanınır.

Xüsusilə COP29-da qəbul edilən Yeni Kollektiv Kəmiyyət Hədəfi həmçinin Bakı Maliyyə Hədəfi iqlim maliyyəsində tarixi mərhələdir. Bu çərçivə 2035-ci ilə qədər inkişaf etmiş ölkələrin illik iqlim maliyyəsini ən azı 300 milyard ABŞ dollarına çatdırmağı nəzərdə tutur.

Azərbaycan, həmçinin Paris Sazişinin 6-cı maddəsi üzrə karbon bazarları üçün çərçivəni tamamlayaraq, bu mexanizmin tam fəaliyyətə başlamasına nail olub. COP29-da həmçinin İtki və Zərərlərə Cavab Fondunun tam fəaliyyəti üçün əsas sazişlər imzalanıb, həssas icmalara real dəstək təmin edilib.

Bununla yanaşı, "yaşıl keçid"ə sadiqliyimizi qorumaqla yanaşı, reallıqları da nəzərə almalıyıq. Cənab Prezident İlham Əliyevin BMT tribunasından dediyi kimi, "Dünya hələ uzun müddət mədən yanacaqlarından tam imtina edə bilməz".

Enerji təhlükəsizliyi sülh, regional əlaqələr və iqtisadi inkişafla birbaşa bağlıdır. Bu baxımdan keçid ədalətli və mərhələli olmalıdır. Azərbaycan bu balanslı yanaşmanı rəhbər tutaraq, həm bərpaolunan enerji layihələrini genişləndirir, həm də enerji təhlükəsizliyinə töhfəsini davam etdirir. Azərbaycan şaxələndirilmiş neft və qaz kəmərləri vasitəsilə Xəzər regionunun beynəlxalq bazarlara inteqrasiyasında strateji rol oynayır və bir çox ölkənin etibarlı tərəfdaşı kimi tanınır.

Azərbaycan parlamentinin bu istiqamətdə rolu xüsusi qeyd olunmalıdır. Parlament iqlim siyasətinin hüquqi əsaslarını möhkəmləndirmək üçün bir sıra mühüm yeni qanunlar qəbul edib. Bunlar "Elektrik enerjisi istehsalında bərpaolunan enerji mənbələrindən istifadə haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu, "Enerji resurslarından səmərəli istifadə və enerji effektivliyi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununu, Elektroenergetika haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu, "Energetika haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu, "Qaz təchizatı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, "İstilik təchizatı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunudur. O cümlədən BMT İqlim Dəyişikliyi Çərçivə Konvensiyası, Kyoto Protokolu və Paris Sazişi üzrə öhdəliklər beynəlxalq inteqrasiyanı təmin edir.

Parlament yalnız qanunlar qəbul etmir, həm də büdcə müzakirələrində iqlim maliyyəsi və "yaşıl layihə"lərə önəm verir, hökumət proqramlarının icrasında ictimai dialoqu təmin edir.

Prezident İlham Əliyev dəfələrlə bəyan etmişdir ki, Azərbaycanın enerji siyasəti həm milli maraqlara, həm də qlobal çağırışlara xidmət edir. Biz həm ənənəvi, həm də bərpaolunan enerjini inkişaf etdirərək enerji təhlükəsizliyinə töhfə veririk.

Dünya iqlim böhranı ilə üz-üzədir. Problemin həlli yalnız birgə fəaliyyətlə mümkündür. Qlobal təcrübələr göstərir ki, "yaşıl enerji"yə keçid iqtisadi və ekoloji cəhətdən faydalıdır. Almaniyada bərpaolunan enerjinin payı 58 faizi keçmişdir, Skandinaviya ölkələrində bu göstərici 90 faizə yaxındır. Çin və ABŞ kimi dövlətlər də bu istiqamətdə lider mövqedədirlər. Azərbaycan da bu uğurlu modellərdən faydalanaraq "yaşıl enerji zonası" strategiyasını inkişaf etdirir.

Bu gün dünyanın 92 faizi "xalis sıfır" hədəfini qəbul etmişdir. Lakin məqsədlərə çatmaq üçün konkret siyasətlər və qanunlar tələb olunur. Paris Sazişinin 1,5°C hədəfinə nail olmaq üçün parlamentlərin rolu əvəzsizdir - qanunvericilik, büdcə nəzarəti və ictimai razılıq vasitəsilə bu missiyanı yerinə yetirirlər.

Birgə çalışaraq gələcək nəsillərə daha təmiz, daha təhlükəsiz və daha "yaşıl dünya" miras qoya, planetimizin qorunmasına böyük töhfələr verə bilərik.

Sadiq QURBANOV,
Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri

Azərbaycan. - 2025.- 1 oktyabr (№210).- S.11.